

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Högskolan i Borås

Yrkesexamen: Grundlärarexamen, inriktning fritidshem

Grundlärarutbildning, inriktning fritidshem

Översikt av utbildningen

Termin 1	Utbildningsvetenskaplig kärna I 30hp, varav 3hp VFU (UVK I) Grundnivå		
Termin 2	Fritidspedagogik i fritidshemmet, 19,5hp varav 6 hp VFU Grundnivå 11GF20:1	Fritidspedagogiken i ett utomhus - och hälsoperspektiv, 10,5 hp Grundnivå 11GF20:2	
Termin 3	Tillval: Bild för grundlärare med inriktning mot fritidshem, 30 hp Grundnivå 11GF31		
	Tillval: Musik för grundlärare med inriktning mot fritidshem, 30 hp Grundnivå 11GF32		
Termin 4	Utbildningsvetenskaplig kärna 2.1; Hållbar utveckling och intersektionalitet, 15 hp varav 3hp VFU (UVK II) Grundnivå CUVK40	Utbildningsvetenskaplig kärna 2.2; Specialpedagogiska perspektiv, 7,5 hp Grundnivå CUVK44	Utbildningsvetenskaplig kärna 2.3; Ledarskap, utvecklingsarbete och konflikthantering, 7,5 hp varav 1,5hp VFU Grundnivå CUVK48
Termin 5	Natur och teknik i fritidshemmet, 7,5 hp Grundnivå 11GF50:1	Kommunikation och värdegrund i fritidshemmet, 7,5 hp Grundnivå 11GF50:2	Kultur och meningsskapande i fritidshemmet, 15 hp, varav 4,5hp VFU Grundnivå 11GF50:3
Termin 6	Utbildningsvetenskaplig kärna III, Vetenskapliga perspektiv, 15hp, varav 7,5hp VFU Grundnivå 11GF61	Examensarbete, 15hp Grundnivå 11GF65	

Beskrivning

Sedan 2011 ges grundlärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem på lärosätet. Till inriktningen antas ca 24 studenter under höstterminen. Utbildningen tillhör sektionen för lärarutbildning, som sedan en omorganisation 2015, är en del av Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT.

Utbildningen ger inledningsvis baskunskaper om lärarrollen och förståelse för det svenska skolsystemet, vilket sker i utbildningsvetenskaplig kärna (fortsättningsvis UVK) under termin ett. Under termin två ges den första inriktningsterminen, som inriktar sig mot det fritidspedagogiska området. Terminen består av två kurser där delkurs ett inriktar sig mot villkoren i den fria tidens lärande, både med avseende på lärarens förhållningssätt och på barns och ungas lärande, lek och fritid. Gruppens betydelse för individen och för läraren belyses ur ett fritidshemsperspektiv där demokratiskt ledarskap, yrkesrollen, kvalitet i verksamheten och praktisk-estetiska aktiviteter är centrala begrepp.

Under delkurs två belyses fritidspedagogiken i ett utomhus- och hälsoperspektiv där ett hälsofrämjande ledarskap med koppling till barns fysiska aktivitet är centrala delar. I termin tre kan studenterna läsa antingen kursen Bild för grundlärare med inriktning mot fritidshem eller kursen Musik för grundlärare med inriktning mot fritidshem. Båda tillvalskurserna ger behörighet att undervisa i berört ämne t.o.m. skolar sex.

UVK II infaller i termin fyra vilket möjliggör fördjupning av i UVK I påbörjade områden, t.ex. vetenskapligt förhållningssätt, inkludering och ledarskap samt bearbetning av frågor som uppkommit under inriktnings- och tillvalskurserna i termin två och tre. Matematik återkommer under två tillfällen under utbildningen för att möjliggöra nya perspektivtaganden.

Under termin 5, den andra inriktningsterminen, fördjupas inriktningen mot det fritidspedagogiska området. Terminen består av tre delkurser med inriktningarna Natur och teknik i fritidshemmet, Kommunikation och värdegrund i fritidshemmet samt Kultur och meningsskapande i fritidshemmet. UVK III, inom vilken det avslutande självständiga arbetet genomförs, ges studenterna möjlighet att ytterligare utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt och även möjlighet att som nästan färdiga lärare på ett vetenskapligt sätt bidra till skolutveckling. UVK- och inriktningkurserna motsvarar de i examensordningen stipulerade poängtalen liksom omfattningen av VFU.

Utveckling av professionsidentitet och yrkesroll

På högskolan ges genom hela utbildningens alla terminer undervisning i ämnen, ämne-teori, ämnesdidaktik och metodik tillsammans med VFU, den verksamhetsförlagda utbildningen. Undervisningen i kurserna knyter även an till aktuell forskning i ämnet. Detta innebär att ämneskunskaper, ämne-teori och aktuell forskning skapar grund för och koppling till ämnesdidaktiken samtidigt som VFU innebär en möjlighet att omsätta och befästa de kunskaper som den högskoleförlagda undervisningen har bidragit till. Studenterna får inte bara teoretiskt visa såväl sina ämne-teoretiska och ämnesdidaktiska kunskaper, utan även praktiskt omsätta kursmoment i lärsituationer tänkta för elever eller direkt i verksamheten. Tillsammans skapar det en helhet, där kursinnehåll på campus och VFU integreras. Det innebär också att den högskoleförlagda och den verksamhetsförlagda utbildningen befruktar varandra. Ett vetenskapligt förhållningssätt är en del av professionsidentiteten och yrkesrollen vilka utvecklas i den i vardagligt tal kallade "vetenskapliga strimman" som inleds under den första terminen då krav ställs på studentens förmåga att dels analysera vetenskaplig text, dels att skriva vetenskaplig text i enlighet med grundläggande akademiska skriftspråkskonventioner. Därefter övar studenterna upp sin förmåga att läsa och skriva vetenskaplig text i programmets alla kurser. En utgångspunkt för utvecklingsarbetet är att utbildningen ska bilda en helhet som tillsammans stödjer studentens utveckling och lärande i såväl vetenskapligt förhållningssätt som i yrkesroll. Under rubriken Uppföljning, åtgärder och återkoppling återkommer vi till det utvecklingsarbete som sker.

Muntlig och skriftlig framställning

För att stödja studenterna i processen och för att skapa en god grund för akademiskt läsande, skrivande och muntlig framställning, vilka är centrala i yrkesrollen, ges alla studenter på lärarprogrammen, under den första UVK-terminen möjlighet att öva upp sin förmåga i muntlig och skriftlig framställning. Muntlig uttrycksförmåga övas i så kallade "talverkstäder", där studenterna tränar röst, muntlig uttrycksförmåga generellt, men också utifrån ett förberett, valfritt innehåll, t.ex. att hålla i föräldramöte eller leda en lärandeaktivitet på åldersadekvat nivå. Muntlig uttrycksförmåga tränas både individuellt och i grupp. Dessa talverkstäder är examinerande.

Att skriva tränas kontinuerligt under den första terminen och examineras bl. a. i momentet Barns utveckling och lärande, där studenterna skriver i essäform. Innehållet skall vara baserat på barns kognitiva, sociala och emotionella utveckling och kopplas sedan till värdegrund, genus, klass, etnicitet mm. En annan skrivuppgift är en skriftlig individuell salstentamen i flerspråkighet, där studenterna skall skriva ett referat. I ytterligare några skriftliga inlämningar under den första terminen övar

studenterna upp sin förmåga att skriva grundläggande akademisk text, t.ex. i yrkesidentitetsportfolio, vetenskaplig metod: observation och vetenskaplig metod: intervju. Allt högre krav ställs på studenten förmåga att uttrycka sig muntligt och skriftligt. Den slutliga bedömningen görs i det avslutande examensarbetet.

Lokala mål

Att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt är något som genomsyrar alla kurser, vilket även lärarutbildningens fem lokala mål gör. Studenten ska efter utbildningen kunna visa förmåga att med utgångspunkt i ett inkluderande synsätt på den pedagogiska verksamheten, arbeta så att alla barn ges möjlighet till full delaktighet och gemensamt ansvarstagande. Studenten ska även kunna redogöra för och problematisera betydelsen av ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter av hållbar utveckling och relatera dessa kunskaper till den kommande yrkesrollen. Det tredje målet handlar om estetiska lärprocesser, att använda, analysera och värdera dessa som ett redskap för barns lärande och utveckling. De två sista målen handlar om att utveckla ett reflekterande och analytiskt förhållningssätt i sin relation till information, informationskällor och informationsökning samt att visa en digital kompetens som är relevant för yrkesprofessionen genom att kunna använda, granska och värdera olika digitala verktyg. Av lärarutbildningens fem lokala mål betraktar vi framför allt hållbar utveckling och inkludering som vår utbildnings styrkeområden. Till dessa mål återkommer vi i vår framställning i avsnitten under rubriken Utformning, genomförande och återkoppling.

Kvalitet inom utbildningen

Vid Högskolan i Borås är ansvaret för bedömning av kvalitet gällande utbildning separerat från ansvar för utförande. Denna ansvarsfördelning är en central del av högskolans systematiska kvalitetsarbete och bygger på idén att kollegial granskning av ämnes- och arbetsgruppers kvalitetsarbete sker efter det att de som är ansvariga för utbildningen tagit fram underlag för granskning och beslut. Ansvaret för den kollegiala granskningen ligger hos högskolans Forsknings- och utbildningsnämnd (FoU). Genom beredningsrutiner och arbetsordning vid sektionerna specificeras ansvar och arbetsuppgifter i beredningsarbetet, med tydliga krav på förankring och säkring av resurser.

FoU-nämnden har delegerat ansvar för kvalitetsgranskning av kursplaner och mindre revisioner av utbildningsplaner, samt beslut om examinatorer, till fem utbildningsutskott. Utskottet för utbildningar inom pedagogik och lärande ansvarar för kollegial granskning av grundlärar-, ämneslärar- och förskollärarutbildningar, vilket innebär fastställande av kurs- och utbildningsplaner för dessa utbildningar, samt examinatorlistor för varje termin.

Jämställdhetsintegrering

Högskolan har en handlingsplan för jämställdhetsintegrering sedan maj 2017. Planens syfte är att vara en riktningvisare för verksamheten och arbetet med jämställdhetsintegrering ska bedrivas inom ramen för ordinarie verksamhetsplanering. Planen beskriver utvecklingsområden, mål och riktlinjer för hur åtgärder ska genomföras i verksamheten.

Ett av de utvecklingsområden som Högskolan i Borås har identifierat inom ramen för jämställdhetsintegrering är Könsbundna studieval. På lärosätet studerar 73 procent kvinnor och utbildningsvalen är i hög grad könsbundna och därmed inte kvantitativt jämställda. Det är dock svårt att utifrån högskolans förutsättningar förändra studievalen kortsiktigt, då de normer som styr våra val grundas i tidig ålder. För att långsiktigt förändra könsmönstret i utbildningsvalen finns däremot större möjligheter genom att i utbildningarnas innehåll och genomförande försöka påverka och förändra samhälleliga normer och värderingar.

För att undersöka om och hur jämställdhetsaspekter integreras i innehåll och genomförande i högskolans utbildningsprogram genomförs under 2018 ett pilotprojekt där tre utbildningsprogram

genomgår en genomlysning, vilken är inspirerad av den modell med audits som ofta förekommer inom akademien i olika former av utvärderingar. De tre utbildningar är Byggingenjör (A1), Specialistsjuksköterskeutbildning med inriktning mot akutsjukvård (A2 – under inrättande) och Systemvetarutbildning (A3). Efter genomfört pilotprojekt är målsättningar att integrera jämställdhetsgenomlysning i ordinarie programutvärderingar samt i högskolans lokala utbildningsutvärderingar.

Förutsättningar

Personal

Lärarkompetens i förhållande till utbildningen

Som framgår av bifogad lärartabell ingår en professor, nio lektorer och tretton adjunkter i lärarpoolen för lärarprogrammet med inriktning mot arbete i fritidshem under ht-17 och vt-18. Många av de som engageras i programmet har lärarexamen varav ett antal har fritidspedagogisk bakgrund. Det är många lärare som gör en liten del av sin tjänst i Fritidsprogrammet, men det finns också några som gör en förhållandevis stor andel av sin undervisning i programmet. De som bidrar med mindre insatser, oftast i form av enstaka föreläsningar, gör dessa inslag med sin egen forskning/beprovad erfarenhet som grund. Inslagen förekommer oftast i UVK-kurser och handlar exempelvis om grupprocesser, kollegialt lärande och inkludering. De som gör större insatser står oftare för ämnesteorier och/eller ämnesdidaktik inom det fritidspedagogiska området och tillvalskurser men också i kurser om vetenskaplig teori och metoder samt som handledare och examinatorer i examensarbetskurser.

Under VFU möter studenten en lärare som har behörighet för undervisning i fritidshem eller under tillvalskurserna i valt tillvalsämne. Många av våra VFU-lärare har genomgått handledningsutbildning, men tyvärr inte alla.

Kompetensutveckling

Som grund har samtliga lärare/forskare i enlighet med arbetstidsavtalet 10 % kompetensutvecklingstid och lektorer har 10 % internfinansierad forskning i tjänsten.

En högskolepedagogisk grundutbildning om 15 hp krävs för tillsvidareanställning som lärare vid högskolan. Högskolans sektion för pedagogisk utveckling och forskning ansvarar för denna utbildning. Lärare på Högskolan erbjuds också andra utbildningar inom högskolepedagogisk kompetensutveckling såsom kortare workshops, seminarier och högskolepedagogisk konsultation. Möjlighet finns också att varje år söka medel för pedagogisk utveckling.

Personalens kompetensutvecklingsbehov följs systematiskt upp genom utvecklingssamtal som genomförs av studierektor/sektionschef minst en gång per år.

Analys och värdering

Vi har en förhållandevis stabil personalsituation, men på grund av pensionsavgångar kommer förmodligen personalförsörjningsläget att vara något ansträngt under den närmaste framtiden. Pensionsavgångar planeras dock i god tid tillsammans med närmaste chef, så att möjligheten öppnas för nyrekrytering, då tjänstetillsättningsprocessen ofta är långsam.

Det kan vara svårt att hitta såväl disputerade, som i grundskolan verksamma, personer med forskarutbildning i ämnesdidaktik. När det gäller lektorer är det även ofta en konkurrenssituation mellan olika lärosäten. Där har vi svårt att konkurrera bland annat på grund av att vi saknar forskarutbildning. I syfte att upprätthålla en kritisk massa och vidareutveckla lärarutbildningarna har

en lärosätessamverkan kring forskarskola i pedagogiskt arbete etablerats med Högskolan Dalarna. Forskarskolan planeras att starta 2019 och är ett viktigt steg på vägen mot en komplett akademisk miljö.

Beräkning av Lärartabell

Vid beräkningen av lärarresurser har en tolkning av "här och nu" gjorts som läsåret 2017/2018. Tjänstefördelningsunderlag för samtliga lärare har skrivits ut. På varje tjänstefördelningsunderlag har sedan timmar i olika lärarprogram markerats, en färg för varje inriktning. En procentsats för varje enskild lärares insats i de olika inriktningarna har sedan beräknats. Lärarresurser med undervisning under tre procent är inte redovisade i tabellen. Utgångspunkten har varit en proportionerlig uppdelning mellan program och kullar. Antal studenter som tagits med i beräkningen är studenter registrerade på kurs fyra veckor in på terminen. Vid samläsning, det vill säga gemensam undervisning som har kommit studenter till del i flera inriktningar (exempelvis UVK-kurserna), har lärarresurserna fördelats och redovisats uppdelade på varje inriktning som deltagit vid samläsningen. Vårterminen 18 har för första gången utbildning bedrivits både i Skövde och i Borås. Inriktningen för yrkesverksamma inom förskolläraryrket samläser inte med andra inriktningar och har därför beräknats för sig.

Utbildningsmiljö

Läraryrket vid Högskolan i Borås har av tradition en stark professionsanknytning, men här finns också ett nära samband mellan utbildning och forskning. Vi samverkar även med akademin övriga sektioner, särskilt med biblioteks- och informationsvetenskap om t.ex. informationssökning. Det här är en samverkan som kan utvecklas, t.ex. kring områden som medie- och informationskunnighet och läsforskning. Informatikområdet finns också på akademien och möjliggör samverkan kring inslag av programmering och digital kompetens.

En stor andel av programmets undervisande personal har själva en lärarexamen och många har kortare eller längre egen erfarenhet från professionen. Inom högskolan finns tillgång till undervisningslokaler som möjliggör moment och övningar med tydlig yrkesinriktning och de digitala lärmiljöerna och resurserna har utformats/valts för att ge studenterna ett gott stöd inför den kommande yrkesutövningen.

Den verksamhetsförlagda delen av utbildningen (VFU:n) bedrivs i ett sedan länge inarbetat samarbete med regionens skolorganisationer. Det operativa arbetet med att placera studenter på VFU görs av externa VFU-samordnare i samråd med VFU-organisationen på högskolan. Studenter placeras på skolor inom de partnerområden med vilka högskolan tecknat avtal. Högskolan i Borås tecknar avtal med huvudmän för såväl kommunal som fristående skolverksamhet, totalt finns etablerade avtal med ca 40 kommuner och en handfull fristående aktörer.

Kursansvariga för de kurser där längre VFU-perioder ingår, samverkar både med VFU-organisationen på högskolan och med de externa VFU-lärarna. I de terminer där längre sammanhängande VFU-perioder inte ingår finns möjlighet för studenterna att genomföra fem enskilda s.k. fältdagar. VFU-besök, där trepartssamtal genomförs, planeras av kursansvariga och genomförs vid minst ett tillfälle under en students utbildning. VFU-organisationen på högskolan träffar VFU-samordnare två gånger om året för att utvärdera VFU-verksamheten.

Vid sidan av VFU:n är mentorsverksamheten en viktig samverkansmöjlighet för studenterna. Fr.o.m. termin två indelas studenterna i mentorsgrupper om 8-10 studenter, i vilka de träffas tre gånger per termin. Dessa mentorsgrupper innebär en form av kollegialt lärande, där teoretiska resonemang förenas med praktiskt handlande. Här ges möjlighet att utveckla lärandet och stärka yrkesidentiteten. En extern lärare från professionen fungerar som samtalsledare.

Vid programrådsmöten två gånger per termin närvarar studierektor, programansvariga från de olika läraryrkesutbildningarna, studentrepresentanter samt representanter från yrkeslivet. Då diskuteras

utbildningen bl.a. med hänsyn till professions- och forskningsanknytning. Programrådet har en rådgivande funktion i syfte att stödja akademiens ledning med idéer och konstruktiv återkoppling.

Grundlärarutbildningarnas tydliga yrkesanknytning vid Högskolan i Borås får vanligen goda omdömen av studenterna just vad gäller att förmedla kunskap om, förståelse för och erfarenhet av den praktiska yrkesutövningen. Vi bedömer själva att vi har en god utbildningsmiljö vad gäller att sätta studenterna professionsinriktade lärande i centrum, men vi skulle kunna vidareutveckla utbildningen så att även studentens vetenskapliga förhållningssätt genomgående får ett tydligare fokus. Förhoppningsvis kan det nyligen införda kursvärderingssystem bidra till en sådan utveckling. I detta ska studenterna i alla kursvärderingar ta ställning till huruvida t.ex. följande svarsalternativ stämmer:

- Genom kursen har jag utvecklat mitt kritiska tänkande
- Genom kursen har jag utvecklat mitt vetenskapliga förhållningssätt
- Genom kursen har jag fått en ökad förståelse för forskning

Genom att studenterna i varje kursvärdering får möta de ovanstående frågeställningarna kommer de att allteftersom bli mer medvetna om forskningens betydelse för sin yrkesutövning.

Vår utbildningsmiljö präglas av samverkan mellan lärare och forskare från de två sektionerna Sektionen för pedagogisk utveckling och forskning och Sektionen för lärarutbildning. Majoriteten av de disputerade lärare och doktorander som undervisar i programmet, ingår i forskargrupperna PAUS eller RCIW. Den förstnämnda forskargruppen PAUS, Pedagogiskt arbete i utbildning och samhälle, bedriver praktisknära forskning och studier om t.ex. kunskapsprocesser, utbildningsreformer och lärarprofession. Forskargruppen RCIW, Research and Capability in Inclusion and Welfare, kan betraktas som en samarbetsarena med uppgift att vidareutveckla området inkludering i utbildning och samhälle och därmed svara upp på kraven om en hållbar samhällsutveckling där särskilt utsatta grupper står i fokus. Bland annat bedriver forskargruppen ett nära och långsiktigt samarbete med Specialpedagogiska Skolmyndigheten. Forskargrupperna ansvarar tillsammans för en vetenskaplig seminarieriserie, som riktar sig till båda sektionerna. Vi måste dock vidareutveckla samarbetsformerna så att samverkansytorna blir tydligare mellan aktiva forskare och lärare inom ramen för forskargruppernas arbete, t.ex. vad gäller medverkan i den vetenskapliga seminarierieserien. I detta sammanhang kan det nyinrättade vetenskapliga rådet nämnas, vars uppgift är att strategiskt arbeta för att stärka vår forskning. Rådet består av disputerade medarbetare inom högskolans pedagogiska sektioner.

I alla kurser finns undervisningsmoment där studenterna vidareutvecklar sitt vetenskapliga förhållningssätt och genom kontinuerlig uppdatering av kurslitteraturen får studenterna ta del av aktuell forskning.

Sedan flera år tillbaka pågår på sektionen för lärarutbildning diskussioner om hur kvaliteten på studenternas examensarbeten i slutet av utbildningen kan stärkas. Dessa diskussioner bidrog till att en utvecklingsgrupp tillsattes. Se även vidare i framställningen, under mål två och tre.

Den forskande lärarresursen deltar i kursplanering och involveras i undervisningen, i såväl UVK-kurser som fritidspedagogiska kurser, vilket säkrar koppling till aktuell forskning för relevanta områden i programmet. För exempel se bifogad lärartabell och analys av densamma. Studenterna möter företrädare från de olika forskargrupperna dels i föreläsningar, workshoppar och seminarier, dels som handledare och examinator när de skriver sina examensarbeten. I utbildningen får studenterna möjlighet att genomföra uppgifter, vilka kräver en ökande grad av vetenskaplighet, vilket framkommer i vår redogörelse för måluppfyllelse för mål två och tre i denna självvärdering.

I studenternas kursvärderingar och via VFU-organisationen kan sambandet mellan forskning, utbildning och samverkan med det omgivande samhället följas upp. På programutvecklingsmöten ventileras frågan varför studenterna ofta uppfattar att yrkesrelevansen är större i UVK- och VFU-kurserna än i kurser, där vetenskapsteori behandlas eller där de skriver examensarbete. Det är därför av stor betydelse att utveckla dialogen med studenterna för att göra dem mer medvetna om att forskningsinriktade delar i utbildningen är viktiga för den egna utvecklingen i yrket och professionsutvecklingen. I samband med detta är det också av betydelse att utveckla tydligheten i kursinnehåll så studenterna ser progressionen i vetenskaplighet och nyttan av att utveckla ett eget

vetenskapligt förhållningssätt. Här är den nya utformningen av kursvärderingen ett viktigt instrument för att nå dit.

Utformning, genomförande och resultat

Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Mål

1. *visa sådana kunskaper inom det fritidspedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen*

Fritidspedagogik bedrivs inom fritidshem med fokus på framför allt elevernas sociala, praktiska och emotionella utveckling. I detta arbete ses leken som central och lärandet sker situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgår från elevernas behov, intressen och initiativ.

Under utbildningen möter studenterna ämnet fritidspedagogik i flera sammanhang; vid föreläsningar, i seminarier, i examinationsuppgifter, i praktiska övningar samt i VFU. Dessa möten sker framför allt i inriktningsterminerna i termin två och fem, men även till viss del i UVK-kurserna. Studenterna får möta det fritidspedagogiska området i ökande grad, från delar till helhet, för att vid examen ha en bred kunskap inom området.

I UVK-kurserna får studenterna en övergripande insyn i skolväsendets olika kunskapsområden, där fritidspedagogiken är en del och studenterna fördjupar sig i även det fritidspedagogiska området. I UVK 1 ingår det att intervjua fritidshemspersonal på sin VFU-plats. Vid dessa tillfällen får studenterna möjlighet att reflektera över yrkesvalet där kriterium för godkänt, förutom att genomföra intervjuer, bl.a. är att skriftligt reflektera kring det egna yrkesvalet utifrån en jämförelse mellan erfarna lärares syn på yrkesrollen och egna erfarenheter. Genom uppgiften examineras lärandemålet: *Planera, genomföra, analysera och redovisa intervjuer gällande yrkesrollen.*

Under den första inriktningsterminen, termin 2 kurs 11GF20:1, problematiseras och fördjupas fritidspedagogiken i förhållande till den framtida yrkesrollen. Exempelvis får studenterna under ett seminarium koppla samman kurslitteraturen med frågeställningar kring vad man ser fram emot i yrkesrollen samt vilken utvecklingsområden som kan identifieras för att bli en framgångsrik lärare i fritidshem. För godkänt krävs ett aktivt deltagande vid seminariet där studenterna skriftligt har förberett sig, där den skriftliga delen ska genomföras med referenser till aktuell kurslitteratur kopplad till yrkesrollen. Uppgiften utgår ifrån följande lärandemål: *Redogöra för den yrkesroll som är förbunden med fritidspedagogik.*

Vidare i 11GF20:1 ser studenterna närmare på det systematiska kvalitetsarbetet på fritidshemmen under sin VFU. Studenterna har då i uppgift att undersöka och analysera det systematiska kvalitetsarbete som bedrivs på VFU-platsen i förhållande till systematik och styrdokument. Analysen diskuteras och problematiseras på ett seminarium och uppgiften examineras sedan genom en individuell hemtentamen där studenternas analys fokuserar på kopplingen till de nationella målen, system och metoder för datainsamling, uppföljning, utvärdering samt utvecklingsarbete, både på enhets- och huvudmannanivå. Som utgångspunkt har examinationsuppgifterna lärandemålet: *Redogöra för fritidshemmets uppdrag utifrån gällande styrdokument och där till hörande systematiskt kvalitetsarbete.* För godkänt krävs bl.a. att studenterna i förhållande till uppgiften ska kunna referera på vedertaget sätt, återge litteraturens eller en händelses innehåll korrekt och göra egna reflektioner.

Leken är som tidigare nämnts central inom fritidspedagogiken och tas upp vid flera tillfällen under inriktningsterminerna. Bl.a. belyser delkursen 11GF20:2, termin 2, leken och rörelsens betydelse för barns utveckling samt övriga positiva effekter av rörelse och lek. Dessa kunskaper behandlas både teoretiskt genom föreläsningar och seminarium samt praktiskt genom workshoppar i inne- och utomhusmiljö och examineras genom bl.a. ett seminarium med tillhörande inlämningsuppgift som utgår från lärandemålet: *redogöra för effekter av rörelse och lek i såväl inne- som utemiljö samt*

planera, leda och utvärdera aktiviteter i utomhusmiljö. För godkänt ska studenterna i tal och skrift kunna redogöra för lekens positiva effekter samt redogöra för lekens betydelse för barns utveckling.

I delkursen 11GF50:3, som är en del av termin fem (inriktningstermin två) får studenterna möjlighet att på egen hand utforska det fritidspedagogiska området. Studenterna ska bl.a. under sin VFU göra en analytisk, kritisk reflektion kring frågeställningar om hur elevers läs- och skrivutveckling kan stimuleras fritidspedagogiskt. De studerar hur högläsning och boksamtal genomförs i fritidshemmet samt om den fysiska läs- och skrivmiljön är stödjande. Uppgiften examineras genom en skriftlig inlämningsuppgift där studenterna refererar till relevant kurslitteratur som visar på forskningsanknytning kring dessa frågeställningar. För godkänt krävs att studenterna visar grundläggande kunskaper kring om hur elevers läs- och skrivutveckling kan stimuleras fritidspedagogiskt i fritidshemmet genom högläsning, boksamtal och en fysisk läs- och skrivmiljö som är stödjande. Examinationen har följande lärandemål som utgångspunkt: *Redogöra för fritidspedagogikens innehåll och arbetsätt.*

Under studenternas sista termin får studenterna fördjupa sig i det fritidspedagogiska området och därtill kopplade ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen. I kursen 11GF61 skriver studenterna ett examinerande PM som ska ha en tydlig koppling till det fritidspedagogiska området och som utgår från följande lärandemål: *Kritiskt granska olika vetenskapliga teorier och metoder relevanta för forsknings- eller utvecklingsarbete i fritidshemmets verksamhet.* För godkänt PM ska texten bl.a. innehålla en litteraturöversikt som beskriver hur det planerade syftet och forskningsfråga kan förstås i ett pedagogiskt sammanhang och hur andra har studerat ämnet. Texten ska även berätta konkret hur studenten har sökt litteratur. Det ska också finnas en motivering till gjorda val och referenser i form av vetenskapliga artiklar/rapporter/avhandlingar.

I samma kurs, 11GF61, ska studenterna under sin VFU reflektera över den kommande yrkesrollen med utgångspunkt i kursens VFU-mål. Studenterna ska då koppla reflektionerna från VFU-perioden i relation till relevant litteratur i kursen och tidigare i utbildningen, därmed inbegripet litteratur kring aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. Uppgiften examineras dels vid ett seminarium, dels genom en skriftlig inlämningsuppgift där kriteriet för godkänt bl.a. har samma formulering som aktuellt lärandemål: *Redogör för och problematisera relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet av betydelse för yrkesutövningen.*

Det fritidspedagogiska området är brett och komplext och ovan ges exempel på hur utbildningen genom utformning och genomförande säkerställer genom examination att studenten, när examen utfärdas, når det aktuella examenmålet. Vi vill poängtera att fler moment och examinationer ingår i arbetet med att säkerställa att studenterna uppnår det aktuella examensmålet.

Som tidigare nämnts ger Högskolan i Borås studenterna förutsättningar att möta det fritidspedagogiska området i ökande grad, från delar till helhet, för att vid examen ha tillägnat sig en så bred kunskap som möjligt inom området. Vi hävdar att med utbildningsplan och kursinnehåll kan Högskolan i Borås säkerställa att studenterna genom olika moment ges möjlighet och förutsättningar för att nå aktuellt examensmål och att högskolan genom aktuella examinationer kan säkerställa att studenten når detsamma.

En utmaning som dock finns är att belysa fritidspedagogiska området under hela utbildningen. I de utvärderingar som studenterna gör, och även med hänsyn till våra egna erfarenheter, kan utbildningen stundtals upplevas vara i hög grad inriktad mot skola och förskola och att det fritidspedagogiska området ibland kommer i skymundan. Detta gäller för UVK 1 och 2. Samma upplevelse finns inte under inriktningsterminerna och UVK 3, vilka har ett innehåll som riktar sig enbart mot Grundskollärare med inriktning mot fritidshem. Fritidshemmen är en del av grundskolan och med stora delar samma läroplan fast med ett eget förtydligande kapitel (kapitel 4). I läroplanen framkommer att fritidshemmen ska komplettera grundskolan och förskoleklassen ”genom att lärandet i högre grad ska vara situationsstyrt, upplevelsebaserat och grupporienterat samt utgå från elevernas behov, intressen och initiativ” (Lgr- 11 rev. 2017). Därför är det viktigt att studenterna under hela sin studietid får kunskap om det fritidspedagogiska området för att det ska vara förtrogen kunskap när examen utfärdas.

Utmaningen, att belysa det fritidspedagogiska området under hela utbildningen, har funnits med under ett antal år och vi har i nuläget prövat och hittat en form där vi känner att fritidspedagogiken

tydligare synliggörs även under UVK 1. Det är under den seminarierie som löper under hela första terminen där föreläsningar och kurslitteratur behandlas ur ett programspecifikt perspektiv. Under denna seminarierie träffar studenterna en lärare med koppling till den programspecifika inriktningen. Denna seminarierie har funnits under flera år, men innehållet har förtydligats och förfinats inför läsåret 2017/18. Det finns dock ingen kursvärdering sammanställd ännu, men känslan är att vi med detta upplägg lyckas lyfta fram fritidspedagogiken tydligare.

En annan metod för att synliggöra fritidspedagogiken i högre grad är att under föreläsningar under UVK-kurserna, som riktar sig mot både förskol- och grundlärare, vara noga med att även använda ett fritidspedagogiskt perspektiv. Det är ett område där vi för diskussioner inom organisationen för att hitta former som säkerställer att alla inriktningar tydliggörs under hela utbildningen.

Leken central inom det fritidspedagogiska området och som tidigare nämnts examineras studenterna kring lekens betydelse för barns utveckling under inriktningsterminerna. Detta är dock ett område som vi kommer att lyfta fram ännu tydligare under läsåret 2018/19 i och med att vi under året har anställt en lektor med bl.a. lek som forskningsområde. Under den första inriktningsterminen kommer leken att få en tydligare teoretisk förankring, genom bl.a. föreläsningar i delkurs 1 som kompletteras med praktiskt genomförande i delkurs 2.

Mål

2. *visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen*

Studenterna möter kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder ett flertal gånger och i ökande grad under utbildningen. Genom en vetenskaplig strimma som löper genom hela utbildningen presenteras området så att studenterna får en progression i sin kännedom inom det vetenskapliga fältet för att avslutningsvis, i sitt examensarbete, självständigt kunna använda vetenskapsteori och forskningsmetoder för att belysa koppling mellan dessa och yrkesutövningen.

Som ett första steg finns i den första terminen, UVK1, två uppgifter som är specifikt inriktade mot intervju och observation. Utifrån föreläsning om metod genomför studenterna sedan en mindre studie och rapporterar muntligt och skriftligt i sina seminariegrupper där kriterium för godkänt bl.a. är att reflektioner kring intervjun som redskap och dess påverkan på resultatet har redovisats muntligt och skriftligt samt att den inlämnade texten visar att deltagarna i gruppen har övergripande kunskap om kvalitativ och kvantitativ analys och visar på skillnaderna mellan observation och reflektion. Uppgifterna utgår från följande två lärandemål, vilka båda utgår från aktuellt examensmål:

- *planera, genomföra, analysera och redovisa intervjuer gällande yrkesrollen*
- *planera, genomföra, analysera och redovisa observation gällande yrkesrollen*

I de två ovan nämnda uppgifterna ges studenterna möjlighet att bekanta sig med och får ökad kännedom om intervju och observation som vetenskaplig metod samt ges möjligheten att praktiskt öva på båda. Vid dessa tillfällen finns en tydlig koppling mellan teori och praktik och uppgifterna belyser hur vetenskaplig metod kan användas vid yrkesutövning.

I de fortsatta kurserna, både under inriktnings- och tillvalsterminerna (termin två, tre och fem) samt i följande UVK-terminer (termin fyra och sex) finns inslag av vetenskaplighet dels genom möten med forskare inom området, dels i form av val av forskningsartiklar samt kritisk reflektion över innehåll och metod i de undersökningar som läraren i respektive kurs hänvisar till.

I termin 4, UVK2, får studenterna träning i kvantitativ datainsamling genom enkät som vetenskaplig metod. Via föreläsning, kurslitteratur och studiegruppsarbete examineras studenterna genom en inlämningsuppgift där de får reflektera över hur man sammanställer och kritiskt granskar en enkät.

Vidare i UVK2 ingår en examinerande uppgift där vetenskapliga artiklar kritiskt granskas. Studenterna får i uppgift att söka och välja ut lämplig artikel för att sedan presentera en reflektion som bl.a. belyser hur artikelns huvudresultat kan ge lärdomar att ta med sig in i den kommande yrkesrollen

samt analysera hur val av teorier eller teoretiska begrepp påverkat artikelns resultat. Uppgiften examineras genom seminarium där studenterna presenterar sina artiklar utifrån seminariets givna perspektiv inför andra studenter och lärare. I denna muntliga presentation måste samtliga studenterna i gruppen bidra och svara på frågor. På detta sätt försäkras man sig om att alla studenter bidragit till kommande skriftlig inlämning. Kriterier för godkänt är bl.a. att kunna redovisa vilka teorier eller teoretiska begrepp som beskrivs och huvudsakligen använts, beskriva hur dessa teorier eller teoretiska begrepp använts för att analysera empirin samt redogöra för hur anser val av teorier eller teoretiska begrepp påverkat resultatet i artikel. Uppgiften utgår från följande lärandemål:

- *söka och lokalisera vetenskapliga artiklar med relevans för det valda området*
- *visa en metodmedvetenhet vid granskning av vetenskapliga artiklar*
- *visa kunskap kring hur val av teori/teoretiska begrepp har en relation till resultatutfall och analys i vetenskapliga artiklar*
- *relatera kursens lärandemål till den kommande yrkesrollen*

Återkommande under hela utbildningen genomförs litteraturseminarier om kurslitteratur, som även innehåller vetenskapliga artiklar, där det lyfts fram vad som är ett kritiskt förhållningssätt och hur man diskuterar utan att värdera. Under dessa seminarier diskuteras och problematiseras det fritidspedagogiska ämnet i relation till pedagogiska teorier och aktuell forskning.

I UVK3, termin 6, ligger en metodkurs, Vetenskapliga perspektiv 11GF61. Kursen behandlar genom föreläsningar, grupparbete och inlämningsuppgifter begreppen vetenskapsteori, teoretisk ram samt olika ansatser inom kvalitativ och kvantitativ metod. Ett PM skrivs där studenterna redovisar en plan för kommande examensarbete. Kursen utgår från följande lärandemål som även gäller som kriterier för godkänt:

- *kritiskt granska olika vetenskapliga teorier och metoder relevanta för forsknings- eller utvecklingsarbete i fritidshemmets verksamhet*
- *utifrån formulerat syfte och frågeställningar välja vetenskapsteorier och metod/-er relevanta för fritidshemmets verksamhet*
- *redogöra för och problematisera relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet av betydelse för yrkesutövningen*

I det avslutande självständiga arbetet, som sker i termin 6, kurs 11GF65, utför studenterna ett eget forsknings- eller utvecklingsarbete. Innehållet fokuserar på att studenten tillämpar sina kunskaper inom etablerade forskningsområden i för fritidshemsverksamhet relevant ämne. Studenten skall i det egna forsknings- eller utvecklingsarbetet relatera och problematisera vetenskapliga teorier och metoder i relation till tidigare forskning, till det egna undersökningsområdet samt till den kommande yrkesrollen. Väsentligt är att studentens egna utgångspunkter är centrala för innehållet vilket kan innebära att det undersökta problemområdet kan härröra ur frågor som studenten har ställts inför under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Kriterier för godkänt är bl.a. att förankringen i svensk och internationell forskning och vetenskaplig litteratur är relevant och motiverad utifrån kunskapsområdet, metodvalet beskrivs och motiveras i relation till syfte och eventuella frågeställningar, metoden tillämpas på ett ändamålsenligt sätt samt att förankringen i aktuell svensk och internationell forskning och vetenskaplig litteratur är relevant och motiverad utifrån kunskapsområdet. Utgångspunkten för det självständiga arbetet är bl.a. följande lärandemål:

- *Utifrån valt problemområde beskriva, motivera och tillämpa för ämnesområdet relevanta teoretiska utgångspunkter*
- *Utifrån valt problemområde beskriva, motivera och tillämpa för forskningsfrågan relevant metod*
- *Utifrån det egna problemområdet motivera val av tidigare forskning för att därigenom bidra till kunskapsutveckling inom yrkesområdet*

Med denna progression, att som student under utbildningen få kännedom om och öva sig på vetenskapliga metoder i en ökande grad för att i slutändan kunna se att relationen mellan vetenskaplig

grund och beprövad erfarenhet är av betydelse för yrkesutövningen, ger en stabil grund att stå på inför det avslutande självständiga arbetet och det kommande yrkeslivet.

Det finns en utmaning i att ge studenterna tillfälle att öva sig i hur man i text mer och mer reflekterar över innehållet, att ställa olika forskningsresultat mot varandra och att kritiskt granska utan att värdera utifrån personligt tyckande. En svår konst som studenterna tränas i under utbildningens gång. De studenter som behöver träna sig lite extra i denna förmåga ges möjlighet till stöd och handledning, framförallt genom workshops med fokus på akademiskt skrivande men det ges även tid för handledning och feedback i övrig undervisning.

UVK-terminerna, som till största delen är gemensamma för alla studenter, har tydliga inslag av vetenskaplig metod vilket är bra då tid avsätts för att också pröva dessa metoder, inte enbart föreläsningar. Det finns dock en risk att det kan uppfattas som något som ligger vid sidan om den ordinarie undervisningen. Innehåll och uppgifter bör inte bara vara något som enbart gäller vetenskaplig metod utan det är centralt att de är en del av yrkesrollen och innehållet i övriga terminer.

Vi anser att genom en väl synlig progression som tydligt anknyter till lärarprofessionen, i vårt fall till grundlärare med inriktning mot fritidshem, och som i de flesta fall är en integrerad del i innehållet i alla kurser ges studenterna goda förutsättningar att uppnå det aktuella examensmålet. Att skapa en tydlig vetenskaplig progression inom utbildningen är dock ett ständigt pågående utvecklingsarbete som sker med hjälp av revideringar av kursplaner och kurshandböcker som tar stöd i gjorda kursutvärderingar. I detta arbete prioriteras att visa på att och var den vetenskapliga progressionen finns.

Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Mål

3. *visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet*

Under sin utbildning övas studenterna att använda sig av och reflektera över erfarenheter och forskningsresultat för att använda dem i en ökande grad av komplexitet. Studenterna inleder t.ex. under sin första termin, UVK1, användandet av en loggbok som följer med under hela studietiden. I den reflekterar studenterna över situationer, händelser och fenomen, som studenterna observerar under VFU-perioderna eller på högskolan, och som kan kopplas till yrkesprofessionen. I reflektionerna tar studenterna stöd i de kunskaper som inhämtas under utbildningen. Dessa reflektioner ligger sedan till grund för den inlämningsuppgift som genomförs under VFU-perioden den sista terminen, UVK3 kurs 11GF61, där studenterna bl.a. ska beskriva, problematisera och kritiskt granska sin egen yrkesrollsutveckling. Studenterna ska då i en skriftlig inlämningsuppgift blicka framåt med utgångspunkt från de erfarenheter och kunskaper de tillägnat sig under utbildningen, bl.a. med stöd av det material de samlat i sina loggböcker. För godkänd uppgift ska studenterna göra en beskrivning av sitt kommande läraryrke, koppla det till dina egna erfarenheter från VFU-perioden genom att presentera exempel och resonera om varför dessa generella didaktiska kompetenser är viktiga i det kommande läraryrket. Ovanstående utgår från följande lärandemål:

- *Beskriva, problematisera och kritiskt granska sin egen yrkesrollsutveckling.*

Under termin tre läser studenterna sitt tillvalsämne, bild eller musik. I dessa kurser, 11GF31 och 11GF32, ingår det att ta stöd i forskning inom valt tillvalsämne vid planering, genomförande och utvärdering av undervisning samt i en digital portfolio. Genom detta arbetssätt görs studenterna förtrogna med att i en didaktisk planering använda sig av och dra nytta av forskning och den roll den spelar för yrkesverksamheten. Förmågan att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över relevanta forskningsresultat stärks. Utgångspunkten för dessa läraaktiviteter och examinationsuppgift är följande lärandemål:

- *I samråd med VFU-lärare formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera bild/musikundervisning med stöd i aktuell bilddidaktisk forskning och utifrån relevanta styrdokument för ämnet bild/musik.*

I termin fem, kursen 11GF50, ingår en uppgift där studenterna ska ta tillvara sina egna och kurskamraternas erfarenheter och relevanta forskningsresultat när de genomför en uppgift enligt PBL-metoden. PBL står för problembaserat lärande. Studenterna får då olika case som de tillsammans i studiegrupperna ska komma fram till lämpliga lösningar på genom att först och främst använda sig av gruppens samlade kunskaper och erfarenheter. De kunskapsluckor som uppstår täpps till med hjälp av relevant kurslitteratur och forskning. Casen är fiktiva men inspirerade av fritidshemsverksamheten och är händelser som mycket väl skulle kunna vara hämtade från verkligheten. Kriterier för godkänt är bl.a. att skriftligt och muntligt redogöra för hur gruppens arbete med att komma fram till ett förslag på lösning på problemet har genomförts samt för gruppens förslag på lösning. Studenterna ska även redogöra för sin syn på PBL-arbete samt om/hur arbetssättet kan användas i arbete på fritidshem. Läraktiviteterna och examinationsuppgiften, PBL-skriftlig inlämning, baseras på följande lärandemål:

- *Redogöra för principerna för problembaserat lärande och inom ramen för PBL tillämpa kursens innehåll*

Under den sista terminen, UVK3 kursen 11GF61, arbetar studenterna med ett PM som en förberedelse inför det kommande examensarbetet. I det arbetet ingår det att söka, lokalisera och kritiskt granska olika typer av vetenskapliga källor som kan ses som relevanta för fritidshemmets verksamhet. Studenterna får i denna process stöd genom föreläsningar, handledning och skriftlig feedback. För godkänt PM krävs bl.a. en litteraturoversikt som beskriver hur det planerade syfte och forskningsfrågor kan förstås i ett pedagogiskt sammanhang och hur andra har studerat ämnet. Texten ska berätta konkret hur sökning av litteratur har genomförts. Det ska också finnas en motivering till gjorda val. Referenser i form av vetenskapliga artiklar/ rapporter/avhandlingar ska redovisas. Utgångspunkten är följande lärandemål:

- *söka, lokalisera och kritiskt granska olika typer av vetenskapliga källor relevanta för fritidshemmets verksamhet*

Utbildningen avslutas med det självständiga arbetet, examensarbetet, där studenterna förväntas tillämpa sin tillägnade förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat. Kursen är uppbyggd kring ett eget forsknings- eller utvecklingsarbete. Innehållet fokuserar på att studenten tillämpar sina kunskaper inom etablerade forskningsområden i för fritidshemsverksamhet relevant ämne. Studenten skall i det egna forsknings- eller utvecklingsarbetet relatera och problematisera vetenskapliga teorier och metoder i relation till tidigare forskning, till det egna undersökningsområdet samt till den kommande yrkesrollen. Väsentligt är att studentens egna utgångspunkter är centrala för innehållet vilket kan innebära att det undersökta problemområdet kan härröra ur frågor som studenten ställts inför under den verksamhetsförlagda delen av utbildningen. Utifrån valt problemområde ska studenterna i sitt examensarbete motivera val av tidigare forskning för att därigenom bidra till kunskapsutveckling inom yrkesområdet samt diskutera och tydliggöra resultatets betydelse för professionen. Kriterier för godkänt är bl.a. att resultatet diskuteras i förhållande till studiens syfte, vald metod och aktuell forskning samt att de didaktiska konsekvenserna för det kommande yrket diskuteras. Läraktiviteterna och examensarbetet utgår bl.a. från följande lärandemål:

- *Utifrån det egna problemområdet motivera val av tidigare forskning för att därigenom bidra till kunskapsutveckling inom yrkesområdet*
- *Diskutera och tydliggöra resultatets betydelse för professionen*

Under utbildningen ges studenterna många tillfällen att göra reflektioner över situationer, händelser och fenomen som de stöter på både inom den högskoleförlagda utbildningen samt under VFU-perioderna. Detta sker t.ex. i VFU-uppgifter och övriga kursinslag där reflektionen över den egna

professionsutvecklingen är central. Den loggbok som introduceras under den första terminen är ett användbart redskap för att systematisera studenternas egna reflektioner och intentionen är att det ska vara ett redskap som används under hela utbildningen. Här finns det dock en utmaning då vi ser att antalet loggboksinlägg sjunker under utbildningens gång. För att loggboken ska bli ett levande verktyg för studenternas reflektioner krävs att högskolans lärare använder sig av inläggen under hela utbildningen vid t.ex. VFU-uppgifter för att på bästa sätt kunna stötta studenternas förmåga att se kopplingen mellan sina egna reflektioner och professionsutvecklingen. Sektionen för lärarutbildningar tillsatte under vt-18 en utredning i syfte att tydliggöra användandet av loggboken. Utredningen är klar och resultatet av den kommer att ligga till grund för det fortsatta arbetet.

Förmågan att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över andras erfarenheter för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet är central under hela utbildningen. Studenterna får ökad insikt om vikten av att använda sig av både verksamma pedagogers samt övriga studenters kunskaper för sin egen professionsutveckling. Under VFU-perioderna är just denna process ett naturligt inslag och genom olika VFU-uppgifter ges studenterna möjlighet att använda sig av verksamma pedagogers praktiker för att förfinas förmågan att kunna ta tillvara andras erfarenheter. Ett ytterligare led i detta arbete är den mentorsverksamhet som Högskolan i Borås bedriver där studenterna återkommande får träffa en verksam pedagog i s.k. mentorsgrupper återkommande under utbildningen. Vid dessa möten får studenterna möjlighet att diskutera sina egna erfarenheter av yrkesprofessionen tillsammans med sina studiekamrater. Dessa diskussioner sker med stöd av en erfaren lärare i fritidshem. Även mentorsverksamheten är under utredning med en förhoppning om att den ska kunna bli ett än starkare redskap för att ta tillvara varandras erfarenheter.

Studenternas förmåga att använda sig av relevanta forskningsresultat för att kunna bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet löper även den som en röd tråd genom hela utbildningen. I samtliga kurser möter studenterna aktuell forskning som belyses på seminarier, i inlämningsuppgifter och tentamina. Forskningens innehåll är beroende på kursens innehåll. En utmaning för studenterna kan dock vara att se kopplingen mellan forskningsresultaten och den kommande yrkesprofessionen. Det är ett viktigt arbete att stödja studenterna i den process det kan vara att komma till insikt om forskningens betydelse för yrkespraktiken. Detta är ett ständigt pågående utvecklingsområde som till stor del handlar om att genom tydliga uppgifter och god kommunikation från oss lärare göra forskningens betydelse så begriplig som möjligt för studenterna. En konkret åtgärd vi kommer att genomföra inför ht-18 är att vi i termin fem, den andra inriktningsterminen, fördjupar forskningsanknytningen bl.a. genom att i en hemtentamen ännu tydligare lyfta fram forskningens betydelse för yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet. Detta görs i syfte att studenterna ska bli bättre rustade inför det kommande examensarbetet, kunna nå det aktuella examensmålet samt vara väl förberedda inför sitt framtida yrkesliv.

Mål

- 4. visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt*

Studenterna som läser till grundlärare med inriktning mot fritidshem introduceras i didaktik och metodik inom det fritidspedagogiska området under den första terminen. Under sin första VFU-period har studenterna i uppgift att i samråd med VFU-lärare (handledare) leda lärandesituationer på fritidshemmet eller i skolan. Hur dessa lärandesituationer ser ut varierar beroende på studentens förutsättningar, barngruppens sammansättning och VFU-lärorens stöd. Dessutom ska studenterna under VFU-perioden genomföra en uppgift med praktiskt/estetiska inslag i barngrupp. Högskolan bidrar med stöd inför dessa moment, dels genom föreläsningar och workshops som belyser didaktik och metodik, dels genom samtal i seminariegrupper som behandlar kursinnehållet ur ett

fritidspedagogiskt perspektiv. Efter VFU-perioden genomförs en uppföljning där studenterna muntligt presenterar och reflekterar över de aktiviteter som genomförts. Kriterier för godkänt är bl.a. att planera, genomföra och utvärdera ett estetiskt lärandetillfälle samt att i en skriftlig inlämning redogöra för och utvärdera det lärandetillfälle som genomförts. Uppgiften utgår från följande lärandemål:

- *visa kunskap inom praktiska och estetiska områden samt förmåga att omsätta denna i estetiska lärprocesser för barn/elever*

Under termin två ingår flera inslag där didaktiska och metodiska förmågor tränas. Under VFU-perioden ska studenterna både genomföra ett större temaarbete med estetiskt inslag samt två rörelseaktiviteter med barngrupp. Under denna period kommer lärare från högskolan ut till VFU-platsen för att observera och ge feedback på genomförda aktiviteter. Dessa uppgifter redovisas och reflekteras sedan både muntligt och skriftligt på högskolan. För godkänt ska studenterna visa kunskap inom praktiska, estetiska områden och fysisk aktivitet samt förmåga att omsätta kunskapen i estetiska lärprocesser och rörelseaktiviteter för barn/elever. Det ovanstående utgår från följande lärandemål, vilka även är kriterier för godkänt moment under VFU-perioden:

- *i samråd med VFU-lärare formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera ett temaarbete med ett för fritidshemmets verksamhet relevant innehåll med tydliga inslag av estetiska lärprocesser*
- *i samråd med VFU-lärare formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera idrottsundervisning med stöd i idrottsdidaktisk forskning och utifrån relevanta styrdokument*

Fortsättningsvis under termin två ligger stort fokus på de didaktiska och metodiska förmågorna. Bl.a. ska studenterna i en gruppredovisning visa på hur situationer som stimulerar till matematiklärande kan arrangeras inom ramen för verksamhet i fritidshemmet. Till detta tillfälle får studenterna förbereda sig genom föreläsning, workshop samt studiegruppsarbete för att sedan examineras när de genomför ett matematikinslag i utomhusmiljö med en tänkt barngrupp. Här är utgångspunkten, tillika kriterium för godkänt, följande lärandemål:

- *redogöra för hur situationer som stimulerar till matematiklärande kan arrangeras inom ramen för verksamhet i fritidshemmet*

En av utgångspunkterna under termin två är följande lärandemål:

- *redogöra för effekter av rörelse och lek i såväl inne- som utemiljö samt planera, leda och utvärdera aktiviteter i utomhusmiljö*

Här får studenterna kunskap om och tillfälle att öva på hur aktiviteter kan genomföras med barngrupp, framförallt i utomhusmiljö med fokus på att skapa ett hälsofrämjande ledarskap där den fysiska aktiviteten är central. Bl.a. genomförs en tvådagars utevistelse med övernattnings där studenterna både får delta i och framförallt leda gruppstärkande aktiviteter med en tydlig koppling till ämneskunskaper. Terminen avslutas med att studenterna i studiegrupper genomför en s.k. äventyrsdag med en barngrupp på skola eller fritidshem. Denna uppgift genomförs i syfte att träna ledarskap och organisation i ett holistiskt ämnesdidaktiskt hälso- och lärandeperspektiv. Studenterna ska planera, leda, genomföra och utvärdera utomhusaktiviteter med en stor barngrupp (25 – 35 barn). Studenterna ska använda sig av ett tematiskt arbetssätt med ämnesintegrering och estetiska uttrycksformer som ska syfta till att stimulera och utveckla barns motoriska förmåga, sociala kompetens och miljöengagemang. Äventyrsdagen skall innehålla grupp-, individ- och relationsskapande aktiviteter. Efter äventyrsdagen genomförs en muntlig utvärdering där ett antal studiekamrater, som deltagit som opponenter under dagen, samt lärare från högskolan får komma med feedback och ge konstruktiv kritik på genomförandet. Inför genomförandet av de studentledda aktiviteterna har studenterna fått ett flertal tillfällen att delta i workshops i inomhus- och utomhusmiljö med inriktning mot didaktiska- och metodiska förmågor med syfte att skapa goda förutsättningar för barns lärande och utveckling. Kriterier för godkänt är, förutom genomförd äventyrsdag, att inför dagen ha gjort en planering som innehåller dagens upplägg, genomförande samt ingående aktiviteter. Mål och syfte ska tydligt framgå

för dagen som helhet och för de olika aktiviteter som genomförs. Planeringen ska relatera till uppdraget enligt läroplanen och genomförandet av aktiviteterna ska styrkas med kopplingar till kurslitteratur, föreläsningar och workshops.

Även under termin 3, tillvalsterminen, ges studenterna goda förutsättningar att öva på och visa de didaktiska och metodiska förmågorna inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser samt för yrkesutövningen i övrigt. Inom valt tillvalsämne, både musik- och bild, tränar studenterna på och genomför undervisning. Inne på högskolan tränar studenterna sina personliga färdigheter inom ämnet samt tillägnar sig de ämnesdidaktiska kunskaperna som krävs för undervisning i åk. 1-6 inklusive betygssättning i åk. 6. Dessa färdigheter och kunskaper praktiseras och examineras sedan under en tre veckors VFU-period i slutet av terminen. Under VFU-perioden besöker lärare VFU-platsen för att bl.a. ge feedback och konstruktiv kritik på genomförd undervisning. Läraktiviteterna och VFU:n har följande lärandemål, tillika kriterier för godkänt, som utgångspunkt:

- *i samråd med VFU-lärare formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera bild/musikundervisning med stöd i aktuell bild/musikdidaktisk forskning och utifrån relevanta styrdokument för ämnet bild/musik*
- *kommunicera genom och undervisa med hjälp av röst, kropp, instrument och digitala verktyg i ämnet musik*

Fortsättningsvis under terminerna fyra och fem ges studenterna kontinuerliga möjligheter till övning på de didaktiska och metodiska förmågorna, både inom den högskoleförlagda undervisningen samt under VFU. I termin fem, delkurs 11GF50:1, som har inriktningen Natur och teknik, får studenterna bl.a. genomföra laborationer i fysik och kemi som är lämpade för att genomföra med elever på fritidshem. Delkurs 11GF50:2 berör konflikthantering och hur det kan hanteras didaktiskt och metodiskt. Bl.a. genomför studenterna s.k. sokratiska samtal med barngrupp på fritidshem som ett exempel på hur lärare genom samtal kan skapa goda relationer till elever samt för att belysa kommunikationens och samspelets betydelse för utveckling av goda relationer. I delkurs 11GF50:3 examineras studenterna i Animerad film och digital presentation där de får öva upp sin didaktiska och metodiska förmåga att hantera digitala verktyg i barngrupp genom att i studiegrupper själva få producera en film genom att använda IKT. Kursen behandlar även didaktiska metoder som syftar till att stimulera barn att läsa, skriva och räkna. Studenterna genomför i detta sammanhang ett grupparbete om didaktiska metoder med syfte att stimulera kulturellt meningsskapande. Dessa exempel från 11GF50 utgår från följande lärandemål:

- *förklara grundläggande naturvetenskapliga begrepp såsom kraft och rörelse, ljus och ljud samt luft och vatten och visa hur fenomen kopplade till dessa kan undersökas experimentellt i ute- och inomhusmiljö med elever*
- *visa och analysera hur lärare genom samtal kan skapa goda relationer till elever*
- *genomföra ett arbete med väsentliga inslag av praktisk-estetiska uttrycksformer med hjälp av IKT*
- *redogöra för grundläggande läs- och skrivinlärning, samt hur texter i vid bemärkelse med fokus på barnlitteratur kan stödja barns läs- och skrivutveckling*

Slutligen, under termin sex, ges studenterna möjlighet att på egen hand praktisera och visa sina förmågor inom det didaktiska och metodiska området. Under den sista VFU-perioden ska studenterna utifrån observationer och bedömningar av elevers utveckling och lärande, uppvisa didaktisk medvetenhet om och självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera samt dokumentera undervisning i fritidshem utifrån mål och syfte i gällande styrdokument. Som stöd för bedömning används en bedömningsmatris där bl.a. ”studenten visar ämnesdidaktisk kompetens i planerade aktiviteter och i dialog med barn/elever” är ett av kriterierna för godkänt VFU-moment. Bedömning av studenternas samlade förmåga görs av högskolan. Efter den avslutande VFU-perioden genomförs en sista VFU-uppföljning, där bl.a. studenternas didaktiska och metodiska förmågor

problematiseras och reflekteras med hänsyn till gällande styrdokument och kommande yrkesliv. Det ovanstående baseras på följande lärandemål:

- *Utifrån observationer och bedömningar av elevers utveckling och lärande, uppvisa didaktisk medvetenhet om och självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i fritidshem utifrån mål och syfte i gällande styrdokument.*

Sammantaget ser vi att studenterna under sin studietid ges goda förutsättningar att öva upp och visa sin förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt. Föreningen mellan VFU och HFU (högskoleförlagd utbildning) skapar möjlighet att teoretiskt förankra och praktiskt öva både metodik och didaktik på ett sådant sätt som är relevant för yrkesutövningen. Vad vi dock kan se som ett utvecklingsområde är att vi från högskolans sida skulle vara än mer delaktiga i studenternas VFU-perioder där de ges störst och mest realistisk möjlighet att praktiskt tillämpa både sina metodiska- och didaktiska förmågor. I nuläget gör högskolan två VFU-besök, dels i den första inriktningsterminen (termin 2) samt i tillvalsterminen (termin 3). Fler besök skulle öka möjligheterna att stötta och säkerställa studenternas utveckling inom området. Ett annat utvecklingsområde är att utforma tydligare kriterier för bedömning av VFU-perioder/moment. Högskolan har under ett antal år använt sig av en bedömningsmatris som gällt för samtliga lärarutbildningar vilket har gjort den stundtals svår att översätta till varje specifikt program. Ett utvecklingsarbete har inletts för att skriva kriterier kopplade till varje program och kurs. Dessa kriterier har delvis implementerats för Grundlärare med inriktning mot fritidshem. Arbetet kommer att slutföras under ht-18.

Ett annat sätt att säkerställa studenternas utveckling och examination av förmågor inom didaktik och metodik är att skapa ett än närmare band med de VFU-lärare som tar emot studenterna under VFU-perioderna. Här ser vi möjlighet till utveckling. VFU-lärarna ges möjlighet till information från och utbyte med högskolan under de s.k. VFU-dagarna som arrangeras inför varje VFU-period. Under dessa dagar får deltagarna bl.a. ta del av aktuellt kursinnehåll som problematiseras i förhållande till aktuell VFU-period. Dessa VFU-dagar är tyvärr inte alltid så välbesökta vilket begränsar högskolans möjlighet att skapa goda förutsättningar för studenternas utveckling inom bl.a. det didaktiska och metodiska området. För att skapa bättre förutsättningar för VFU-lärarnas kompetensutveckling och därmed möjligheterna att ge studenterna bästa möjlighet till utveckling bör vi stimulera besöksfrekvensen. Åtgärder som högskolan kommer att vidta under ht-18 är bl.a. att VFU-dagarna för Grundlärare med inriktning mot fritidshem kommer att genomföras i närmare anslutning till VFU-perioderna i syfte att VFU-lärarna ska känna att innehållet är aktuellt. Dagarna kommer även genomföras med större programanknytning så att innehållet i högre grad är kopplat till aktuell yrkesgrupp än vad som har varit fallet förut. Dessa förändringar görs i syfte att stärka VFU-lärarnas professionsutveckling vilket i sin tur gynnar studenternas lärande, i detta fall med hänsyn till utvecklingen av de didaktiska och metodiska förmågorna. Förutom dessa förändringar strävar vi mot att även studenterna ska vara delaktiga under VFU-dagarna vilket de inte har varit under de senaste åren. Vi ser vikten av båda parter, tillsammans med kursinnehållet som högskolan presenterar, sätter sig in i den kommande VFU-perioden och de möjligheter till lärande och utveckling den ger.

Mål

5. *visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling*

Under utbildningen övas studenterna, via de VFU-perioder som ingår i alla terminer, att allt mer självständigt planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling. Initialt sker detta framförallt i samråd med VFU-läraren samt med stöd av de föreläsningar, seminarier samt

litteratur som högskolan erbjuder, för att i slutet av utbildningen vara förmågor som studenterna förväntas ha tillägnat sig och behärskar.

Som tidigare nämnts har studenterna i uppgift att under sin första VFU-period i termin 1, utifrån det pedagogiska arbete som sker på VFU-platsen, i samråd med VFU-läraren planera, genomföra och utvärdera ett estetiskt lärandetillfälle. Under den första inriktningsterminen, termin två, ställs det allt högre krav på studenternas förmåga att *tillsammans med andra* planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten. Studenterna får som tidigare nämnts bl.a. tillsammans i studiegruppen göra en planering av ett matematikinslag i utomhusmiljö, genomföra äventyrsdagar med barn samt genomföra aktiviteter under lägerdagar. I dessa aktiviteter tar studenterna stöd av varandra i arbetet med att planera, genomföra och utvärdera i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling. På föreläsningar och seminarier belyses vikten av att ta hänsyn till elevgruppens behov, styrdokumentens mål samt de didaktiska frågorna *vad, hur, varför* och *med vem* när aktiviteter planeras och genomförs.

Studenternas förmåga att *självständigt* utföra de aktuella förmågorna övas även den under termin två. Under sin VFU-period genomförs två tidigare nämnda VFU-uppgifter, med fokus på estetiska lärprocesser samt fysisk aktivitet, där studenterna i samråd med VFU-lärare formulerar mål, planerar, leder, genomför, utvärderar och dokumenterar de aktuella aktiviteterna. Dessa aktiviteter sker dels genom stöd från högskolan via föreläsningar och litteratur, dels genom stöd från VFU-läraren. Uppgifterna examineras genom bedömning vid VFU samt i efterföljande skriftliga och muntliga uppföljningar. Under VFU-perioden gör en lärare från högskolan ett besök då en av aktiviteterna genomförs och tillfälle ges till feedback och konstruktiv kritik.

Under termin tre, tillvalsterminen, övas studenternas förmåga i relation till aktuellt examensmål ytterligare. Som tidigare nämnts ska studenterna under sin VFU-period utifrån tillval bild eller musik självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i fritidshem med fokus på barnkultur och estetiska lärprocesser. Innan undervisningen sker har studenterna getts tillfällen att på högskolan, tillsammans med lärare och studiekamrater i samband med föreläsningar, studiegruppsarbete samt praktisk övning, tillägna sig den kunskap som krävs för att genomföra uppgiften.

I terminerna fyra och fem ges studenterna fortsatta möjligheter, framförallt under VFU-perioderna, att stärka aktuell förmåga. Detta sker även i den högskoleförlagda utbildningen, bl.a. i termin fem, då studenterna planerar, genomför och utvärderar en utomhuspedagogisk verksamhet. Uppgiften genomförs med övriga kursdeltagare och aktivitetsinnehållet ska vara kopplat till något eller några delar av kursens ämnesinnehåll, natur och teknik, och rikta sig mot en tänkt elevgrupp i åldrarna 6-9 år. Till detta tillfälle görs en skriftlig planering med utgångspunkt från de didaktiska frågorna som tillsammans med valda aktiviteter utvärderas muntligt tillsammans med lärare och studiekamrater. Kriterier för godkänt är, förutom aktivt deltagande, att en skriftlig planering är gjord enligt med hänsyn till ovanstående innan examinationstillfället. Utgångspunkten för denna uppgift är följande lärandemål:

- *planera, genomföra och utvärdera utomhuspedagogisk verksamhet för elever*

-

Slutligen, i termin sex, gör studenterna en längre VFU-period, som bl.a. baseras på följande lärandemål:

- *Utifrån observationer och bedömningar av elevers utveckling och lärande, uppvisa didaktisk medvetenhet om och självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i fritidshem utifrån mål och syfte i gällande styrdokument.*

VFU-perioden syftar till att studenten i hög grad på egen hand kan sköta verksamheten på fritidshemmet. I den ingår bl.a. att utifrån observationer och bedömningar av elevers utveckling och lärande, uppvisa didaktisk medvetenhet om och självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i fritidshem utifrån mål och syfte i gällande styrdokument. Examination sker av lärare på högskolan. VFU-läraren ger ett underlag för bedömning med

utgångspunkt i ovanstående lärandemål samt tidigare nämnd bedömningsmatris. För detta lärandemål gäller framförallt kriteriet ”studenten formulerar i samråd med VFU-läraren tydliga lärandemål i sin didaktiska momentplanering och motiverar sina val utifrån styrdokument och didaktiska frågeställningar”. Vid ett efterföljande VFU-uppföljningsseminarium sker en muntlig examination där aktuellt examensmål är en viktig del och där dessa förmågor belyses. Uppgiften examineras även med en inlämningsuppgift där det ingår att koppla egna erfarenheter från VFU-perioden till ett resonemang om varför dessa kompetenser är viktiga i det kommande läraryrket.

Att behärska förmågan att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling är en viktig del av yrkesprofessionen. Studenterna ges möjlighet att tillägna sig dessa förmågor genom hjälp av litteratur, föreläsningar, seminarier, praktiska övningar samt VFU-uppgifter i en stigande grad av autonomitet under utbildningens gång. Studenterna går från att få stöd och hjälp under de första VFU-perioderna till att slutligen förväntas att på egen hand hantera dessa förmågor. Med utgångspunkt från utbildningsplan samt kursplaner ser vi att studenterna ges goda förutsättningar att uppnå aktuellt examensmål och är vid avslutade studier väl medvetna om vikten av planeringens betydelse och att i planeringsfasen ta hänsyn till elevers utveckling samt gällande styrdokument. De är även medvetna om vikten av att efter genomförda aktiviteter göra uppföljningar och utvärderingar som ligger till grund för fortsatt utvecklingsarbete. Till stöd i det arbetet har de även nytta av de kunskaper om det systematiska kvalitetsarbetet som behandlats i tidigare examensmål.

Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Mål

- 6. visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling*

Studentens förmåga att göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga aspekter byggs upp och stöds genom kunskaper och färdigheter under utbildningen vilket redovisats i mål två och tre. Svårigheten för studenterna ligger främst i att bedöma vad som för sammanhanget är relevant och hur praktik kan teoretiseras. I början av utbildningen görs bedömningar i samband med enskilda uppgifter, exempelvis som tidigare nämnts i termin ett då studenten ska motivera val av en sökt artikel. I termin fyra väljs vetenskapliga artiklar ”med relevans för det valda området” vilket innebär att irrelevant artikel ger, utifrån kriterieanvändning, ett underkänt betyg. Denna förmåga examineras som tidigare nämnts slutligen i examensarbetet, som genomförs i termin sex, då valda artiklar inte bara ska vara relevanta utan även ses kunna bidra till kunskapsutveckling med utgångspunkt från följande lärandemål:

- Utifrån det egna problemområdet motivera val av tidigare forskning för att därigenom bidra till kunskapsutveckling inom yrkesområdet*

Genom didaktiska planeringar och därvidlag specifikt under rubriken Varför? visar studenten att relevanta vetenskapliga bedömningar görs och påverkar den egna praktiken under VFU. Studenten ska med stigande tydlighet motivera och förankra upplägg av lärsituation till litteratur och forskning. Didaktisk planering examineras enligt föregående examensmål termin två, tre och fem både inom valt tillvalsämne, musik eller bild, samt under inriktningsterminerna.

Att göra bedömningar utifrån samhälleliga och etiska aspekter är sammanflätat med mänskliga rättigheter, barnkonventionen och de tre delarna av hållbar utveckling (fortsättningsvis HU). Lärarutbildningarna på Högskolan i Borås har två lokala mål med lydelsen:

-visa förmåga att med utgångspunkt i ett inkluderande synsätt på den pedagogiska verksamheten, arbeta så att alla barn ges möjlighet till full delaktighet och gemensamt ansvarstagande

-kunna redogöra för och problematisera betydelsen av ekologiska, ekonomiska och sociala aspekter på hållbar utveckling och relatera dessa kunskaper till den kommande yrkesrollen.

Undervisning kring och förhållningssätt till hållbar utveckling är liksom inkludering ett styrkeområde i utbildningen. Båda dessa områden tar sin utgångspunkt i mänskliga rättigheter med fokus på barnets rättigheter. Inkludering genomsyrar alla kurser och är ett område där forskning bedrivs, se sid. 8. Utgångspunkten för ett inkluderande synsätt får studenterna redan termin ett då grunden läggs genom Konventionen om mänskliga rättigheter, Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen) och Salamancadeklarationen. Inkludering uttrycks på något sätt i alla kursplaner/kriterier men barnets rättigheter enligt barnkonventionen finns inte ordagrant uttryckt i någon kursplan vilket kan ses som en brist. Ett tillägg, vilket är föreslaget, till lärandemålet ”redogöra för och ta ställning till förskolans/grundskolans värdegrund, grundläggande demokratiska värderingar samt mänskliga rättigheter” (termin 1) skulle innebära följande lydelse: redogöra för och ta ställning till förskolans/grundskolans värdegrund, grundläggande demokratiska värderingar samt mänskliga rättigheter i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen. Lärandemål kopplade till inkludering examineras ofta genom VFU men även under den högskoleförlagda delen av utbildningen i samband med inlämningar av didaktiska planeringar och olika redovisningar.

Hållbar utveckling och intersektionalitet (fortsättningsvis UVK2:1) är certifierad som HU-kurs vilket innebär att kursens fokus, jämlikhet och jämställdhet, diskuteras ur ett hållbarhetsperspektiv, vilket visas genom lärandemålet ”*exemplifiera och problematisera olika aspekter av jämlikhet och jämställdhet utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala dimensioner av hållbar utveckling*”. För HU-certifierade kurser är det även ett krav att de tre dimensionerna av HU, ekologisk, social och ekonomisk, diskuteras ur ett kritiskt perspektiv. När klass diskuteras kopplas detta till barns och elevers ekonomiska situation. Även om det sociala är i fokus visar lärare i föreläsningar och studenter vid examinationer hur det sociala påverkas av ekonomiska villkor. Samma grundtanke finns vid diskussion kring hur den ekonomiska situationen påverkar den ekologiska. Genom workshoppar, seminarier och en gestaltande examination examineras HU ur olika perspektiv. En examination (seminarium) är direkt kopplat till frågor kring målen i Agenda 2030. Här diskuteras exempelvis fattigdom och hur det ekonomiska påverkar människors livssituation och vilka förändringar som kan göras för att lyfta människor ur extrem fattigdom (mänskliga rättigheter) samtidigt som livsvillkoren i fattigare länder (ekonomiska dimensionen) påverkar miljön mindre negativt (ekologiska dimensionen). I VFU-uppgiften ingår sedan att studenterna ska, med inspiration från vad de lärt sig i examinationerna, genomföra ett projekt i barngrupp kring en eller flera dimensioner av hållbar utveckling där kriterier för godkänt bl.a. är att ”självständigt formulera mål, planera, leda, genomföra, utvärdera och dokumentera undervisning i skolan/fritidshem så att ett inkluderande förhållningssätt och en yrkesetisk medvetenhet genomsyrar verksamheten”. Ovan nämnda lärandemål examineras även genom en gestaltning av centrala teman kopplade till samhällliga och etiska aspekter. I efterföljande seminarium visas beredskap för samhällliga och etiska dilemman i pedagogisk verksamhet. Lärandemålet ”*analysera och kritiskt granska grundlärares samhällsuppdrag*” examineras genom en skriftlig reflektion kring grundlärares samhällsuppdrag i samband med VFU-perioden. Muntlig och skriftlig redovisning följer. Studenternas diskussion handlar inte sällan om hur viktigt det är för samhället att deras kommande elever får undervisning om HU. Detta innebär till viss del att den kritiska analysen av samhällsuppdraget uteblir på grund av att ett för stort fokus läggs på den positiva inverkan undervisning om hållbar utveckling kan ha. Förslag på åtgärder är att examinationsuppgiften skrivs om, så att även diskussion om klass och skolsegregation krävs, för att förstärka fokus på lärarens samhällsuppdrag.

I kursen Specialpedagogiska perspektiv (UVK2:2) behandlas bland annat lärandemålen ”*Identifiera och analysera behov på individ-, grupp- och organisationsnivå till förmån för en inkluderande verksamhet*”, ”*Beskriva och motivera anpassningar som gynnar barn/elever i behov av särskilt stöd*”.

och bidrar till en hållbar utveckling.” och ”Redogöra för hur specialpedagogiska kunskaper och pedagogers förhållningssätt kan bidra till en hållbar utveckling genom ett inkluderande arbetssätt.” Barnkonventionen och konventionen om rättigheter för människor med funktionsvariation lyfts fram och behandlas i kursen, liksom Salamancadeklarationen som också betonar vikten av allas lika värde, lika rättigheter, demokrati och delaktighet. Konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättning är det få studenter som känner till och diskussionen fokuserar om varför den behövs när barnkonventionen finns och gäller alla barn. Läraktiviteter som stödjer studenterna är föreläsningar, workshops, seminarier och studiegruppsträffar. Målen examineras varierat med utgångspunkt i observationer i verksamhet. I utvärderingar framkommer att studenter under kursens gång inser komplexiteten och får insikter om betydelsen av bemötande och förhållningssätt. Mer kunskap om olika funktionsnedsättningar önskas vilket lyftes in i kursen vt-17 då kursen utökades med 1,5 hp till nuvarande 7,5 hp. Förändringarna är exempel på hur hänsyn tas till studenternas upplevelse av kurser. Även i kursen Ledarskap, utvecklingsarbete och konflikthantering (UVK2:3) beaktas inkludering och HU ur ett socialt perspektiv. Kurserna i UVK2 ger en god förståelse för examensmålet utifrån olika perspektiv på HU. Det finns en samsyn mellan kurserna och diskussioner och samverkan mellan lärare. Studenter upplever kurserna positivt då de tangerar varandra innehållsmässigt.

I termin fem, den andra inriktningsterminen, belyses hur hållbar utveckling bör vara ett naturligt inslag i fritidshemsverksamheten och hur studenterna i sin framtida yrkesroll kan använda hållbar utveckling i undervisningen. Genom laborationer inom naturvetenskap och fysiologi, som är knutna till föreläsningar och aktuell forskning, får studenterna redskap om hur vetenskaplig kunskap kan användas i praktiken med barngrupper. Laborationerna genomförs exempelvis med utgångspunkt från följande lärandemål, tillika kriterier för godkänt:

- *redogöra för växters och djurs beroende av varandra i det ekologiska systemet*
- *på en grundläggande nivå, redogöra för kroppens fysiologi, anatomi och funktion samt hur livsstilen kan påverka människors hälsa*
- *beskriva hur barn i olika åldrar kan tänka kring naturvetenskapliga fenomen och analysera vilka didaktiska konsekvenser detta kan få*

Ovanstående lärandemål examineras både genom tentamen och i laborationer.

Aktuellt examensmål belyses vid flera tillfällen under utbildningen, både i UVK-kurserna och under inriktningsterminerna. En utmaning som dock finns inom alla områden är att lyckas få studenterna uppmärksamma på kopplingen mellan vetenskap och profession, i detta fall att lyckas få studenterna att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter. Vissa studenter lyckas utan problem under sin utbildning se och göra den kopplingen medan för vissa tar det lite längre tid. Vi anser dock att den avslutande VFU-perioden och examensarbetet ger ett tydligt kvitto på om studenterna har lyckats göra den kopplingen eller inte.

Jämställdhet

I UVK1 presenteras och problematiseras de avsnitt i läroplanen som handlar om jämställdhet och vilken värdegrund som gäller kring kön i grundskolan. Kön diskuteras främst utifrån identitet, välmående och skolresultat och examineras genom essäuppgiften Barns/elevs utveckling och lärande. Examinationen utgår från följande lärandemål:

- *redogöra för och ta ställning till förskolans/grundskolans värdegrund, grundläggande demokratiska värderingar samt mänskliga rättigheter*

I UVK2 problematiseras könsperspektivet ytterligare med utgångspunkt i följande lärandemål:

- *redogöra för olika sexuella identiteter, och hur man i undervisningen kan inkludera en mångfald av, och sprida kunskap om dessa identiteter*
- *reflektera kring frågor som rör identitet, hälsa, språksociologiska fenomen, digitala klyftor och skolresultat med utgångspunkt i teorier om klass, kön och etnicitet för att skapa en hållbar jämlikhet och jämställdhet*

Examinationen av de ovanstående lärandemålen fokuserar på att studenterna ska visa att de kan diskutera grundskoleverksamhet utifrån ett intersektionellt perspektiv, där begreppet kön ingår som en kategori. Studenterna ska i mindre grupper diskutera och exemplifiera intersektionalitet. Denna diskussion redovisas både skriftligt och muntligt. Olika undervisningsmoment, t.ex. föreläsningar om olika könstillhörigheter och sexuella identiteter föregår examinationsuppgiften om intersektionalitet. Efter examinationen ska studenterna söka fram vetenskapliga artiklar om kön och grundskoleverksamhet, vilka de sedan ska sammanfatta och redovisa för varandra. Viktiga frågor i denna redovisning är vilka lärdomar som man kan ta med sig till sin kommande profession utifrån den valda artikelns huvudresultat. På detta sätt tränas studenterna i att läsa och koppla forskning till den kommande yrkesverksamheten, samtidigt som de övar på att presentera och diskutera forskning ur ett könsperspektiv för att främja jämställdhet.

Relationen mellan UVK I och UVKII gällande examensmålet innebär att visst fokus ligger på hur identitet och välmående utifrån kön beaktas och kommuniceras i verksamhet i UVK1, varefter tydligare fokus på kön och skolresultat återfinns i UVK2. I både UVK1 och UVK2 presenteras olika teoretiska begrepp som används för att granska skolverksamhet utifrån ett könsperspektiv. Begreppen exemplifieras genom forskning gjord på förskolor och skolor och på detta sätt varvas och sammanflätas teori och praktik utifrån ett könsperspektiv. Kurslitteraturen om kön utgår även ifrån denna sammanflätning då studenterna ska läsa texter som ger olika förslag på hur man kan granska grundskoleverksamhet ur ett jämställdhetsperspektiv och läsa texter om hur man resonerar teoretiskt om kön. Detta förbereder studenten att anlägga ett kritiskt perspektiv i granskningen av skolverksamhet.

I termin fem, den andra inriktningsterminen, problematiseras jämställdhet och kön under föreläsningar med utgångspunkt från följande lärandemål:

- *redogöra för hur gruppdynamiska processer i olika gruppkonstellationer påverkas av bl.a. ålder, genus, religion och etnicitet*

Då diskuteras bl.a. samspelet mellan elever samt mellan elever och lärare ur ett etiskt- och värdegrundsperspektiv med hänsyn till kön och jämställdhet. I en hemtentamen beskriver studenterna lämpliga förhållningssätt för att skapa ett framgångsrikt ledarskap där relationsskapande ses som centralt. Hemtentamen skrivs med utgångspunkt från erfarenheter gjorda under fältdagar och tidigare VFU-perioder och kriterium för godkänt är bl.a. att ”visa grundläggande teoretiska kunskaper om: etik/yrkesetik och skolans värdegrund samt kommunikationens och samspelets betydelse för utveckling av goda relationer”.

Examensmålet som berör jämställdhet bearbetas och examineras genom ovanstående. Förutom detta tas i vissa kurslag hänsyn till kön i samband med indelning av studiegrupper och kanon inom forskningsområden diskuteras ur ett könsperspektiv. Val av kurslitteratur lyfts fram för att balansera bilden och förändringen att hela författarens namn skrivs ut i kursplanen ger en möjlighet att vid revideringar av kursplaner belysa frågan. En genomlysning ger vid hand att fortsatt utveckling behövs och frågan lyfts till ledning för att skapa större fokus. Ett kontinuerligt utvecklingsområde är att få en jämn fördelning mellan kvinnor och män på utbildningen.

Uppföljning, åtgärder och återkoppling

Vid högskolan i Borås finns Riktlinjer för löpande utvärdering av kurser och utbildningsprogram (Dnr 589-17), vilka säkrar att kurs- och programutvärderingar följer upp relevanta aspekter och utförs kontinuerligt.

Vid lärarutbildningarna finns en nyligen utvecklad rutin för kursutvärdering (Dnr 140-18), vilken konkretiserar högskolans riktlinjer. Rutinen ger stöd till kursansvariga, och övriga roller som deltar i processen, genom att beskriva vad som skall utföras och hur, inklusive tidtabell för kursutvärdering, arbetsuppgifter för olika roller, samt vad som ska ingå i kursrapport. Studenternas synpunkter, tillsammans med lärarylagets erfarenheter av kursen, utgör de huvudsakliga underlagen för analys och framtagande av förslag på utveckling av kursens mål, innehåll, genomförande m.m.

Även tillgängliggörande av kursrapport och hur resultatet av kursutvärderingen ska kommuniceras till studenter regleras i rutinen. I samband med detta finns även en kontrollfunktion så kursansvariga som behöver en påminnelse om att skicka in kursvärdering får detta. Rutinen, med bilagda frågor, innebär en utveckling av tydlighet på två områden; vilket stöd (genom lärare, kurslitteratur, arbetsformer) studenten fått i sitt lärande genom kursen och vad studenten utvecklat genom kursen (exempelvis kritiskt tänkande, förståelse för forskning, vetenskapligt förhållningssätt).

Kursrapporterna används i arbetet med att revidera kursplaner och utgör också underlag till programutvärderingar och utvecklingsarbete på programnivå. I akademiens rutin för beredning av kursplaner, ingår ett beredningsunderlag, där bakgrund till revidering ska beskrivas och motiveras, exempelvis genom att beskriva hur revideringen beaktat kursrapporten från föregående kursutvärdering. Till stöd för arbetet med kursplaner och översikt över progressionen inom programmet har en programmatris utvecklats för att stödja processen i samband med revidering av kursplaner. I programmatrisen är det möjligt att se i vilka kurser olika examensmål examineras och hur lärandemålen uttrycks. Anteckningsstöd finns för att säkerställa att materialet inte är personbundet. Kopplingarna mellan lärandemål och examensmål tillhörande programmatrisen har gjorts av kurslagen vilket innebär att tolkningsutrymmet inom examensmålet syns och kan vara grund för kompetensutveckling. Genom organisationsförändringen har möjligheter skapats för att grundlägga systematisk kvalitetsutveckling vilket är ett arbete som pågår. Alla komponenter finns dock ännu inte på plats. Rutin för programutvärdering finns ännu inte beslutad, eftersom högskolan nyligen har antagit nya riktlinjer. Programutvärderingar har tidigare genomförts i samband med ventileringen av sista examensarbetet på utbildningen. Svarsfrekvensen har varit låg.

Förbättrings- och utvecklingsförslag diskuteras i huvudsak av kurslag men ur ett programperspektiv på programutvecklingsgruppen samt andra möten på sektionen. Inom programutvecklingsgruppen finns representanter för olika terminer och ämnen för att skapa en god översikt över utbildningen som helhet. Kontinuitet i utveckling av programmet är syftet. Engagemang, samordning mellan kurser och överblick över examensmåls realiserande genom utbildningen är några av de effekter som vi kan urskilja.

Lärarylagens programråd utgör en viktig instans för dialog kring utvecklingsbehov och pågående utvecklingsarbeten i utbildningsprogram vilket tidigare framkommit i samband med samverkan.

Samtliga lärarylagningar ingick i högskolans lokala granskning 2016. Som ett resultat av pilotutvärderingen upprättades en åtgärdsplan. Åtgärdsplanens innehåll diskuterades i högskolans

forsknings- och utbildningsnämnd, som även var uppdragsgivare till pilotutvärderingen. Åtgärdsplanen innehåller tidsplan för genomförande av åtgärder, samt uppföljning i form av väntade effekter och indikatorer för dessa. Vid Högskolan i Borås finns även systematik på lärosätetsnivå för lokala utbildningsutvärderingar (period 2017-2022) för de utbildningar som inte utvärderas av UKÄ inom perioden.

Utöver innehålls- och kvalitetsuppföljning görs även uppföljning av genomströmning tre gånger per år, dels genom två prognoser, i april respektive oktober, dels genom utfall. Ny retentionsplan är under utarbetning. Till dess att den finns på plats går studierektorer igenom studieresultaten under termin ett och kontaktar studenter som tagit få poäng. Effekten har blivit att studenterna som kontaktats ofta valt att formalisera det avbrott som troligen varit på väg men inte skickats in.

Studentperspektiv

”Studentens lärande i centrum” är ett av de mål som Högskolan i Borås satt upp och lärarutbildningarna aktivt arbetar för att realisera. I samband med detta är det naturligt att studenterna ska ges och ta en aktiv roll i arbetet med att utveckla kurser och utbildning. Studenter har möjlighet att engagera sig i programråd, utbildningsutskott och andra övergripande organ där studentkåren har formell representation. Huvuddelen av utvecklingsarbetet ligger dock på kursnivå där alla studenter har möjlighet att ta en aktiv roll genom kursvärderingar som genomförs i slutet av samtliga kurser. I kurser om mer än 15hp ska även en mittkursvärdering genomföras. Studenternas kursvärderingar sammanvägs med kurslagets värdering och utmynnar i kursrapporten som tillgängliggörs för studenter. Många kursansvariga upplever en svårighet i att få studenter att fylla i denna kursvärdering. Studenterna upplever att de utvärderar för kommande studenter. Mittkursvärderingar, muntliga kursvärderingar och direkta frågor om undervisnings- eller examinationsmoment anses ofta vara mer givande när det gäller konstruktiv kritik från studenterna. Den öppna kommunikationen mellan studentgrupp och kursansvarig för att fånga upp utvecklingsmöjligheter och göra möjliga justeringar under pågående kurs är av stor betydelse. I grunden finns en god och nära kontakt med studenter, utvecklingsbenägenhet och lyhördhet för studenternas åsikter. Muntlig kommunikation är inte anonym, vilket kursvärderingen är.

Ytterligare en utmaning i samband med kursrapporterna är att få studenter att läsa föregående års rapport. Detta brukar enklast lösas med att studenter får den i pappersform i samband med kursplaneringen som alla kurser, utom termin 1, ska ha inplanerade i god tid före aktuell kursstart. Vid kursplaneringen har studenterna möjlighet att påverka studiegrupper, schemaläggning och till viss del arbetsformer i kursens planeringsskede. Lärarresurs och kursplan är ej möjliga att påverka. Kursplaneringar vid senare terminer brukar vara mer givande, då studenterna har mer erfarenhet av att läsa vid programmet och tydligare kan återge vad de anser ha varit givande upplägg och vad de anser har fungerat sämre för deras eget lärande. Det är dock väldigt blandat i hur välbesökta dessa kursplaneringar är.

Fortsatt och kontinuerligt arbete behövs för att ge studenterna en än aktivare roll i utvecklingsarbetet. Ökad förståelse redan tidigt i utbildningen kring sambanden mellan examensmål, lärandemål och läraktiviteter i kurser är ett försök att skapa förståelse för att påverkansmöjligheten kring arbetsformer på kursplanering är av betydelse för den enskilda studenten. I samband med nya rutiner kring programutvärdering finns även önskemål om tätare muntlig kontakt med studenter då utvärdering av kurser inte alltid innebär ett helhetsperspektiv på olika terminer ur ett studentperspektiv.

Arbetsliv och samverkan

Högskolan i Borås har som tidigare nämnts en tydlig professionsanknytning, med *Vetenskap för profession* som motto, vilket stämmer väl överens med hur det ser ut på högskolans samtliga lärarutbildningar. Högskolan samverkar på en rad områden med det omgivande samhället och för lärarutbildningarnas professionsanknytning är den samverkan som sker med kringliggande kommuner och fristående enheter kring studenternas VFU en viktig del. Genom att skapa goda förutsättningar för lärande och utveckling under sin VFU ges studenterna goda förutsättningar att knyta ihop teori och praktik som är en avgörande förmåga inför det kommande yrkeslivet och de förändringar som de ställs inför i framtiden. Genom att få goda möjligheter till teoretisk förankring inne på högskolan, vilket vi beskrivit under föregående rubriker och examensmål, skapas en stabil grund att stå på när de kommer ut på sina VFU-platser. VFU-platserna tar där emot studenterna och de får möjlighet att omvandla teori till praktik och de didaktiska förmågorna tränas och förfinas.

Som tidigare nämnts har sektionen för lärarutbildningar en VFU-organisation som samverkar med samordnare i omgivande kommuner och fristående enheter för att göra så relevanta placeringar som möjligt i relation till studenternas aktuella kursinnehåll. Vår strävan är att tillsammans med våra samarbetspartners kunna möta behovet av kompetenta VFU-lärare (handledare) för att tillräckligt kunna stödja studenterna i deras utveckling mot yrkesverksamma lärare och förskollärare. Vi ser att detta samarbete fungerar väl och att de allra flesta studenter får placeringar där de får tillräcklig stöttning för fortsatt utveckling. Högskolan erbjuder inom detta område Handledningsutbildning om 7,5 hp samt bjuder in alla VFU-lärare till s.k. VFU-dagar då högskolan sprider kunskap om och ger förutsättningar för dialog kring kommande VFU-perioder samt aktuellt kursinnehåll.

Det finns dock tillfällen där VFU-lärarna inte får den tid för handledning och kompetensutveckling som krävs för att genomföra uppdraget fullt ut, vilket vi ser som ett utvecklingsområde. För att stärka VFU-lärarnas kompetens krävs att samtliga huvudmän avsätter tillräckligt med tid och medel för att stärka VFU-lärarna i sin roll. Inom detta område för högskolan en ständig dialog med de skolhuvudmän som högskolan samarbetar med. Det finns dock just nu en problematik kring en ganska hög omsättning av lärare och förskollärare vilket försvårar arbetet att kunna placera alla studenter med en VFU-lärare med rätt behörighet och helst med handledningsutbildning. Som ett led i att förstärka VFU-lärarna ytterligare har sektionen för lärarutbildningen under vt-18 inlett ett närmare samarbete med Borås stad med mål att stärka samarbetet för att än bättre kunna möta studenternas behov. Resultatet av detta samarbete bör kunna användas även av högskolans övriga samarbetspartners.

Ett annat område som stärker studenternas beredskap inför det kommande yrkeslivet och de förändringar de kommer att ställas inför är den tidigare nämnda mentorsverksamhet som bedrivs på sektionen för lärarutbildningen. Det innebär en form av kollegialt lärande, där teoretiska resonemang förenas med praktiskt handlande där studenterna ges möjlighet att utveckla lärandet och stärka yrkesidentiteten genom att i studiegrupper träffa en verksam lärare som samtalsledare. Vid dessa träffar diskuteras studenternas frågor kring yrkesprofessionen och tack vare närvaron av en yrkesverksam lärare blir kopplingen till fältet omedelbar.

Övriga samverkansformer med det omgivande samhället är bl.a. de programrådsmöten som beskrivits under rubriken *Utbildningsmiljö*, vilka kan ses som en bro mellan högskola, studenter och externa aktörer, samt olika studiebesök som görs inom ramen för olika kurser och program. Sammantaget anser vi att genom den undervisning och utbildning som sker på högskolan tillsammans med en väl utvecklad samverkan med kringliggande kommuner, fristående enheter och det övriga omgivande samhället skapas goda förutsättningar för studenternas beredskap att möta förändringar i arbetslivet.